

ДО МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932–1933 рр.: РЕМІНІСЦЕНЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ЛЮДИНОНЕНАВИСНИЦЬКУ ІДЕОЛОГІЮ КРЕМЛЯ

Світлана Маркова

ON THE METHODOLOGY OF RESEARCHING THE HOLODOMOR OF 1932–1933: REMINISCENCES OF UKRAINIANS ON THE KREMLIN'S INHUMAN-HATING IDEOLOGY

Svitlana Markova

The article summarizes the facts, events, and crimes of the communist totalitarian regime during the Holodomor of 1932–1933 and the putin's regime during the Russian-Ukrainian war, which remind Ukrainians of the kremlin's misanthropic ideology. For the first time made an attempt to adapt the psychological definition of «reminiscence» (delayed reproduction, in fact – the reproduction of information after some time, which emerges with images and analogies from the past) for the purpose of preliminary analysis of the memories of eyewitnesses of the Holodomor-genocide of 1932–1933 and eyewitnesses of the Russian-Ukrainian war 2014–2023 for further systematic analysis.

The manifestation of human memory is the nation's historical memory of its past, which is sublimated into everyone's memory of their family, parents, childhood, and the brain will force us to work through the traumatic events of the Holodomor-genocide of 1932–1933 and the 2022–2023 genocide. And although the natural process of memory is forgetting, the process of reminiscence is capable of helping to recreate what seemed to have been forgotten, became a vague memory, an echo of a terrible event. Nowadays, when collecting and unifying memories of the Russian-Ukrainian war, which has been going 10 years, it is worth listening carefully to the stories of Ukrainians, because family memories of the Holodomor-genocide of 1932–1933 of the Ukrainian nation come up quite often, which are correlated with the terrible events of today.

The Russian Federation continues to trace the methods of the communist totalitarian regime. However, Ukrainians managed to preserve and pass on to new generations the negative experience of the communist occupation. The rashists realized that Ukrainians managed to get rid of the totalitarian past. Putin's regime and its accomplices are deliberately mass-deporting children from Ukraine for «re-education» to the Russian Federation, committing the crime of genocide. The main motivation of the struggle of the civilian population and the armed forces is the struggle against the hated occupation regime.

It has been confirmed that for 32 years after the revival of Ukraine's independence, Ukrainians managed to get rid of their totalitarian past. Ukrainians defend their state motivated. Therefore, the war is not only for territories, but also for democratic values, self-identity, philosophy of being and existence of Ukrainians.

Keywords: Ukraine, communist totalitarian regime, kremlin's misanthropic ideology, reminiscences, rashists.

Виснажлива російсько-українська війна ХХІ ст., героїчний спротив українців «другій армії світу», витривалість української нації системно вплинули на глобальні міжнародні процеси, пришвидшили світові економічні метаморфози, окреслили нові культурно-духовні домінанти, трансформували пануючі ідеї новітньої історії, виявили спадкові рецидиви «непокараних злочинів». Наразі російські окупанти продовжують усвідомлено здійснювати міжнародні злочини: агресію, воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид. На жаль, цивілізований світ

у 2014 р. не зрозумів, що з'явилося «нове зло» (путінський режим), що набуло безапеляційно-агресивної форми і глобальної людиноненавистницької ідеології. Повномасштабне вторгнення російських окупантів, масові злочини вплинули на процеси сприйняття людством минулого, сьогодення, майбутнього.

На початку ХХІ ст. українці почали усвідомлено долати трансгенераційні (міжпоколінні) наслідки Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. Результативно функціонував філіал «Інститут дослідження Голодомору» Національного музею Голодомору-геноциду. В Навчальному посібнику для вчителів «Голодомор 1932–1933 років – геноцид української нації» авторський колектив, повною мірою показав передумови, обставини та наслідки Голодомору 1932–1933 рр. – геноциду української нації (Білий, Василенко, Козицький 2021). Проте в рік 90-тих роковин Голодомору 1932–1933 рр. світ побачив повторення злочину геноциду української нації.

У статті здійснено спробу адаптувати психологічну дефініцію «ремінісценція» (відкладене відтворення, фактично – відтворення інформації через якийсь час, що виринає образами та аналогіями з минулого) з метою кореляційного аналізу спогадів очевидців Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. і очевидців російсько-української війни 2014–2024 рр. для подальшої систематизації та узагальнень.

Виявом людської пам'яті є історична пам'ять нації про своє минуле, яка сублімується в пам'ять кожного про свій рід, батьків, дитинство. Свідомість та підсвідомість змушують нас ідентифікувати та пропрацювати травмуючі події з минулого. Такими беззаперечно є Голодомор 1932–1933 рр. та повномасштабне вторгнення російських окупантів 2022–2024 рр.

І хоча закономірним процесом пам'яті також є забування, процес ремінісценції спроможний допомогти відтворити те, що наче було забуто, стало невиразним спогадом, родинним відгомонам страшною події. Нині, збираючи та уніфікуючи спогади про російсько-українську війну, зокрема історикам, шкільним учителям, варто уважно прислухатися до розповідей очевидців жахливих подій, адже, досить часто виринають родинні спогади українців про Голодомор-геноцид 1932–1933 рр., що підсвідомо корелюються зі страшними подіями сьогодення. Мною було запропоновано 62 студентам написати есеї про російсько-українську війну ХХІ ст., вільно виразити свою думку, переживання про побачене, почуте, прочитане. Метою була не лише есеє-терапія, але й аналіз прочитаного. Варто зауважити, що на початок ХХІ ст. значна частина українських дітей, молоді вже цікавилися та вивчали родинні історії розкуркулених, репресованих, заморених голодом родичів. Зокрема, у трьох есеях молоді люди згадували про пролонговані наслідки Голодомору 1932–1933 рр. для їхніх родин.

Окремі цитати зі студентських есеїв:

«Війна – це жах і я сподіваюся, що це остання війна» (Богдан Т.).

«Тепер всі цінують кожну хвилину життя та кожну хвилину з близькими, чого раніше ми не робили» (Христина Х.).

«На фоні війни в українців глибше виявляється національна гордість і відданість, героїзм та солідарність» (Тетяна Б.).

«... Бабуся розповідала, що «нашу родину вже катували москалі в Голодомор»» (Ірина Г.).

Варто зауважити, що українцям вдалося зберегти і передати новим поколінням негативний досвід комуністичної окупації та зафіксувати нинішній досвід боротьби. Життестійкість та життєздатність українців дозволяють стримувати ворога, що веде нищівну війну на виснаження та знищення української нації (денацифікацію). Українці позбулися тоталітарного минулого, проте платять надвисоку ціну – смерті, понівечені долі, украдене дитинство українських дітей. Як колись (в роки Голодомору-геноциду) комуністичний тоталітарний режим, а в 2022–2024 рр. путінський – украв дитинство в українських дітей. Проте навіть у жахіттях ми не могли уявити, що російські окупанти в Маріуполі в ХХІ ст. будуть морити голодом українських дітей, котрі втрачаючи свідомість малювали на стінах їжу якої в них не було. У березні 2022 р. у селі Ягідне (Чернігівська область) російські окупанти примусово зігнали 350 цивільних мешканців, із яких 77 діти (5 немовлят) у створений ними концтабір. На одну людину видавали 200 гр. юшки, людей тортували, а діти завжди будуть пам'ятати російську катівню.

В ХХІ ст. українських підлітків у Бучі катували та вбивали із зв'язаними руками російські окупанти, ґвалтували маленьких дітей. Сьогодні матері та дружини рашистів закликають «вирізати зірки на спинах українських дітей», відрізати пальці, вуха, українських дітей зверхньо вимічають «бандерівцями», «малоросами».

Варто нагадати, що в роки Голодомору 1932–1933 рр. українських дітей, зокрема з розкуркулених родин сталінський комуністичний режим маркував «куркульськими виродками», «куркульськими мордами», «куркульськими прихвостнями», «щенятами», їх били та тортували.

В 2022 р. під час обговорення з колегами подій на фронті Галина Якимишена почала розповідати про понівечені комуністичним тоталітарним режимом долі членів її родини та записані нею спогади. Зокрема, як її родичка Олександра Степанівна Бакалець. розповідала, що її родину спочатку розкуркулили, забрали реманент, худобу, речі, одяг, меблі тощо. «В червні 1933 р. померли від голоду дідусь, батько, в один день – двоє братиків Іван (10 років) і Василь (5 років), невдовзі – сестричка Ганна (7 років). Живими в розкуркуленій родині залишилися мати Марія, доньки Меланія і Олександра (*авторка розповіді*), які лежали опухлими. Влітку 1933 р. ми з сестрою пішли до лісу, щоб чогось нарвати на суп, йшли через поле засіяне недозрілою пшеницею, вирвали і з'їли декілька колосків. Нас побачив наглядач, прив'язав Меланію до коня і так волік по дорозі. Я побігла в село, щоб повідомити матір Марію. Мама вже спухла від голоду, але через силу дійшла до воріт і на колінах просила відпустити Меланію. Люди в селі були дуже налякані за своє життя, бо раніше одного чоловіка вже спалили за те, що рвав колоски в полі» (Бакалець).

Нині російські окупанти викрадають та вивозять українських дітей за межі України. Варто наголосити, що відповідно до міжнародного права, однією з ознак геноциду є примусове переміщення з однієї етної групи в іншу. Примусово вивезених із України дітей-сиріт, і не тільки сиріт, віддають «на всиновлення» до російських родин або в інтернатні установи, порушуючи усі права дитини. Людиноненависницький путінський режим, його поплічники свідомо вчиняють злочин геноциду. В ХХІ ст. російські злочинці навмисно вбили майже 1000 безневинних українських дітей, тисячі отримали поранення, мільйони будуть довго пам'ятати цю війну та долати трансгенераційні наслідки.

Натепер основна мотивація боротьби цивільного населення і ЗСУ є боротьба з ненависним окупаційним режимом, адже впродовж 32 років після відродження незалежності України, українцям вдалося позбавитися тоталітарного минулого. Українці сьогодні боронять свою державу вмотивовано, а війна точиться не лише за території, а й за демократичні цінності, самоідентичність, філософію буття та існування українців.

Олександр Білич, учасник АТО, доброволець, командир зенітного відділення ППО, старший сержант ще у 2019 р. на запитання: «За що воюють хлопці на сході України?», відповів: «За волю і незалежність» (спогади зберігаються в С. Маркової).

Олександр Маковей, учасник російсько-української війни 2014–2024 рр., повний кавалер ордена «За мужність», учасник Ігор нескорених-2023, під час військової служби перетинався з батальйоном імені Джохара Дудаєва на сході України. Військовослужбовець звернув увагу на правдиві висловлювання представників вільного народу Ічкерії про українців, зокрема «побратими захоплювалися українською згуртованістю, дивувалися, як звичайні хлібороби за свою землю стають агресивно-войовничою нацією» (записано С. Марковою).

О. Маковей розповів, що місцеві мешканці поважного віку (80+) проводили паралелі з Голодомором-геноцидом 1932–1933 рр. та масовим штучним голодом 1946–1947 рр. Під час рашистської навали на Київщині у 2022 р. українці, які опинилися в окупації голодували. Люди розповідали як рашисти лазили по хатах, льохах, підвалах, грабували, нищили, вивозили геть усе: меблі, сантехніку, одяг, взуття та ін. (записала С. Маркова).

27 травня 2022 р. Олексія Миколайовича (позивний «Йожик», прізвище не зазначаємо, військовослужбовець, якому на той час було 18 років, пройшов полон, жакливі торттури, вижив і знову захищає незалежність України) взяли в російський полон. Спогади записала рідна сестра Іванна Нечетайлова (здобувач вищої освіти ХКТЕІ, матеріали для друку підготовлено спільно з С. Марковою). Олексій розповів, що «... 27 травня зранку противник під прикриттям артилерії зайшов на наші позиції, двоє побратимів загинули, семеро попали в полон... Нас в той самий день привезли в окупований тоді Ізюм... З нами поводитися просто жакливо, людиноненависницьке... До нас застосовували грубу фізичну силу, порушуючи всі міжнародні норми («дубинки», провід, пластикові труби, автомати), проте найгірше було попереду коли дістали електро-шокери великої потужності, нас поливали водою та били шокером доки ми не втрачали свідомість, термобілізна (від потужності шокера) на тілі плавилася та прилипала до шкіри. Люди в яких на тілі були татування зазнавали додаткових знущань. У мене на руці був знак Десантно-штурмових військ і це дуже не сподобалося рашистам. Мене запитали: «з якого боку почати вирізати тату ножем?», моя відповідь було простою – з якої зручніше. Російських катів відповідь роздратувала ще більше, мене почали бити та нецензурно лаятися... Далі нас перевезли на територію росії... Ніхто ніколи не знав коли буде його черга пройти торттурування... Годували нас нестерпно погано, переважно зеленою картоплею з білими паростками, порізаною та звареною типу супа, перловою кашею зі сміттям та камінням. Їдло було безвку-

сним та неприємним... Так проходив один день за іншим: постійні катування, голод, пізніше підібрався і холод...».

Варто зауважити, що тоталітарні практики нищення ігноблення комуністичним та путінським режимами є схожими за механізмами здійснення. Проте, українці чинили спротив як тоді, так і тепер.

Очевидця подій 1930-х рр., жителька села Буртин Полонського району Хмельницької області З. Прилуцька (з дому Корейба) 1925 р. н. (записано Г. Баком у 2007 р., передано С. Маркової), розповідала: «Але люди не мовчали. Я цього не пам'ятаю, мені розказували старші люди, але це правда. У нас в Буртині були дві волинки (селянські заворушення). Спочатку, дець зимою 1930 р., повстали люди в Плужному. Це дець туди до Шепетівки. А їх і Буртин підтримав. Більшість виступали жінки <...> А потім люди вийшли знов навесні 1930 р. Тоді вже більшість із тих, що виступали, були чоловіки. Люди з гралями (вилами), лопатами і сокирами спочатку пішли в колгоспні клуні і почали забирати все те своє, що в них було колективізовано <...> Хто корову свою повів додому, хто коняку. Зерно забрали. А цим активістам дали добре <...>». Опір українців «чужинській владі» не припинявся до кінця Голодомору-геноциду, доки вистачало сил.

Отож варто усвідомити, що тоталітарні режими й демократичні держави функціонують за різними законами, між ними еволюційне та цивілізаційне провалля. Сучасні глобальні політико-економічні, освітньо-виховні, структурні кризи мають латентними складовими, зокрема «непокарані злочини» комуністичного тоталітарного режиму, що репродукував та поширював людиноненависницьку ідеологію кремля.

Нині варто збирати та уніфікувати спогади про російсько-українську війну, уважно прислухатися до розповідей українців, адже досить часто виринають родинні спогади про Голодомор-геноцид 1932–1933 рр. української нації, що підсвідомісно корелюються зі страшними подіями сьогодення. Отож, війна точиться не лише за території, а й за демократичні цінності, самоідентичність, філософію буття, існування та майбутнє українців.

Список джерел та літератури

БАКАЛЕЦЬ, Олександра Степанівна, 2023, (17.11.1920 р. н., село Терешівці Хмельницького району Хмельницької області; 06.04.2023 р. Записала Г. Якимишена для С. Маркової).

БІЛИЙ, Д., Василенко, В., Козицький, А. та ін., 2021, Навчальний посібник для вчителів «Голодомор 1932–1933 років – геноцид української нації». Київ : Вид-во Марка Мельника.

References

BAKALETS, O., 2023, (17.11.1920 r. n., selo Tereshivtsi Khmelnyt'koho raionu Khmelnytskoyi oblasti; 06.04.2023 r. Zapysala H. Yakymyshena dlia S. Markovoi) [born on November 17, 1920, Tereshivtsi village, Khmelnytskyi district, Khmelnytskyi region, recorded by Yakymyshena H. for Markova S. on April 6, 2023). [In Ukrainian].

BILYI, D., Vasylenko V., Kozytskyi A. et al., 2021, Navchalnyi posibnyk dlia vchyteliv «Holodomor 1932–1933 rokiv – henotsyd ukraïnskoï natsii» [Educational manual for teachers «The Holodomor of 1932–1933 – Genocide of the Ukrainian Nation»]. Kyiv: Vyd-vo Marka Melnyka. [In Ukrainian].

До методології дослідження Голодомору 1932–1933 рр.: ремінісценції українців на людиноненависницьку ідеологію кремля

У статті узагальнено окремі факти, події, злочини комуністичного тоталітарного режиму під час Голодомору 1932–1933 рр. і путінського режиму в ході російсько-української війни, що викликають в українців ремінісценції на людиноненависницьку ідеологію кремля; здійснено спробу адаптувати психологічну дефініцію «ремінісценція» (відкладене відтворення, фактично – відтворення інформації через якийсь час, що виринає образами та аналогіями з минулого) з метою кореляційного аналізу спогадів очевидців Голодомору-геноциду

1932–1933 рр. і очевидців російсько-української війни 2014–2023 рр. для подальшої систематизації та узагальнень.

Виявом людської пам'яті є історична пам'ять нації про своє минуле, яка сублімується в пам'ять кожного про свій рід, батьків, дитинство. Свідомість та підсвідомість змушують нас ідентифікувати та пропрацювати травмуючі події з минулого. Такими беззаперечно є Голодомор 1932–1933 рр. та повномасштабне вторгнення російських окупантів 2022–2024 рр. І хоча закономірним процесом пам'яті є забування, процес ремінісценції спроможний допомогти відтворити те, що наче було забуто, стало невизначним спогадом, відгомонам страшної події. Нині, збираючи, уніфікуючи спогади про російсько-українську війну, що триває 10 років, варто уважно прислухатися до розповідей українців, адже досить часто виринають родинні спогади про Голодомор-геноцид 1932–1933 рр. української нації, що корелюються зі страшними подіями сьогодення.

РФ продовжує калькувати методи комуністичного тоталітарного режиму. Проте українцям вдалося зберегти і передати новим поколінням негативний досвід комуністичної окупації. Рашисти усвідомили, що українцям вдалося позбутися тоталітарного минулого. Путінський режим, його поплічники навмисно масово вивозять з України дітей на «перевиховання» до РФ, вчиняючи злочин геноциду. Основна мотивація боротьби цивільного населення і ЗСУ є боротьба з ненависним окупаційним режимом.

Підтверджено, що впродовж 32 років після відродження незалежності України, українцям вдалося позбавитися тоталітарного минулого. Українці боронять свою державу вмотивовано. Отож війна точиться не лише за території, а й за демократичні цінності, самоідентичність, філософію буття, існування та майбутнє українців.

Ключові слова: Україна, комуністичний тоталітарний режим, людиноненависницька ідеологія кремля, ремінісценції, рашисти.

Svitlana Markova, Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, Head of the Research Department, Professor of the Department of Social and Humanitarian Training of the Khmelnytskyi Cooperative Trade and Economic Institute, Khmelnytskyi, Ukraine.

Світлана Маркова, доктор історичних наук, доцент, керівник відділу наукової роботи, професор кафедри соціально-гуманітарної підготовки Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, м. Хмельницький, Україна.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8665-2688>

Received: 11.02.2024

Advance Access Published: April, 2024